

Гумецька: Гумецька Л.Л. Нарис словотворчої системи української актової мови XIV-XV ст. – К.: Видавництво АН УРСР, 1958. – 298 с.

Демчук: Демчук М.О. Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV-XVII ст. – К.: Наукова думка, 1988. – 169 с.

Панцьо: Панцьо С.Є. Антропонімія Лемківщини. – Тернопіль, 1995. – 141 с.

Панчук: Панчук Г. Антропонімія Опілля: Рукопис дис. ... канд. філол. наук. – Тернопіль, 1999. – 284 с.

Сухомлин: Сухомлин І.Д. З історії українських прізвищ // Українська мова та література в школі. – 1965. – №4. – С. 25.

Худаш 1980: Худаш М.Л. До питання класифікації українських прізвищевих назв XIV-XVIII ст. // З історії української лексикології. – К.: Наукова думка, 1980. – С. 96-160.

Худаш 1977: Худаш М. Л. З історії української антропонімії. – К.: Наукова думка, 1977. – 236 с.

Чучка: Чучка П. П. Розвиток імен та прізвищ // Історія української мови (лексика і фразеологія). – К., 1983. – С. 592-620.

Sheremeta Svitlana. Ancient slavonic composit and offcomposit names in the ground of surnames in northern part of Ternopilshchyna.
The article deals with the analysis of the surnames of northern Ternopilshchyna in which grounds ancient Slavonic complex personal names are saved. Much attention is paid to the definition of twiz potention.

Key words: composit and offcomposit personal names, ancient Slavonic names, surnames, antroponyms.

Тетяна Антонюк (Київ)

ОНИМНА НОМІНАЦІЯ ПЕРСОНАЖІВ У РОМАНАХ Р. ІВАНЧЕНКО „ЗРАДА, АБО ЯК СТАТИ ВОЛОДАРЕМ” ТА „ОТРУТА ДЛЯ КНЯГИНИ”

У статті дається загальна характеристика онімної номінації персонажів (історичних постатей та вигаданих героїв) історичних романів Р.Іванченко. Основним способом іменування персонажів,

відповідно до реалій описуваної епохи, є однолексемна формула – переважно слов'янське автохтонне ім'я. Дволексемні формули, які, крім імені, включають аналітичний або синтетичний патронім чи андронім, репрезентуються поодинокими прикладами.

Ключові слова: антропонімне поле художнього твору, антропонімна формула (однолексемна, дволексемна), ім'я.

Уся система іменувань людей у художньому творі утворює дуже розгалужене і неоднорідне антропонімаційне поле. Зумовлюється це як різноманітністю денотатів (сюжетні та позасюжетні персонажі, згадувані особи), так і різноманітністю самих номінаційних засобів (власнеантропонімі іменування, замітники імені, описові конструкції тощо).

Номінація осіб романів Р. Іванченко ще не була предметом спеціального дослідження. На особливу увагу заслуговують її історичні романи, ономастичний простір яких багатий і різноманітний. Причиною цього є як особливість жанру творів, багатоплановість сюжетних ліній, так і особистість самого автора романів. Письменниця та історик Раїса Іванченко у своїх історичних романах дуже вдало поєднує події історичні з художнім вимислом, висвітлює проблеми, які хвилювали тодішнє суспільство і які є актуальними для кожної епохи, зокрема і для нашого часу.

У цій статті робимо спробу дати загальну характеристику власне антропонімною номінації двох романів „Зрада, або як стати володарем” та „Отрута для княгині”.

З усього широкого кола назв, які формують номінаційну систему художнього твору, найважливішими є антропоніми. “Кожне ім'я персонажа, який бере участь у розвитку сюжету, асоціативно зв'язане з іншими групами дійових осіб, а вся система імен таких осіб утворює ономастичну парадигму тексту, ядро поля ономастичного простору, в той час як інші засоби номінації дійових осіб у тексті увійдуть у периферію цього поля” [Фонякова: 9].

Дія романів, антропонімія яких аналізується у статті, відбувається протягом IX-X ст. Визначати достовірність способів і засобів іменування персонажів романів можна тільки орієнтуючись на найдавніші джерела – літописи та деякі інші матеріали і дослідження, що стосуються дещо пізнішого періоду.

Дослідники давньої східнослов'янської антропонімії відзначають, що основним способом ідентифікації особи на Русі до кінця XIII ст. було ім'я, прізвисько, рідше – самостійний патронім, а для жінок – андронім [Skulina: 55; Пахомова: 6-7]. Але вже в XI ст. на Русі починається і в наступні століття посилюється, – пише Т. Скуліна, – перехід до багатоступеневої системи іменування [Skulina: 55]. На підставі власних досліджень еволюції "давньоруських антропонімоформул" С. Пахомова робить висновок, що саме однолексемна формула була основним способом ідентифікації особи у східних слов'ян X-XIII ст., а багатолексемні найменування, які могли використовуватися вже і в антські часи, на той час перебували в стані ембріонального розвитку, про що свідчать як „незначна кількість таких іменувань серед князів і майже повна їх відсутність у простолюдинів”, так “неусталені норми у використанні багатолексемних найменувань” [Медвідь-Пахомова: 94].

Значної зміни зазнає східнослов'янська антропонімія система з прийняттям Київською Руссю християнства. Кожна дитина при хрещенні діставала церковне ім'я, але у побуті ще довгий час перевага віддавалася своїм традиційним іменам, що спричинило існування в певний період двоіменності [Суперанская 1980: 211; Худаш: 103]. Проте така двоіменність, – пише С. Пахомова, – не означає, що для східних слов'ян у той період дволексемний спосіб ідентифікації особи був типовим. У живому використанні було тільки одне ім'я, частіше традиційне [Медвідь-Пахомова: 95].

Підсумовуючи аналіз способів ідентифікації особи у східних слов'ян у X-XIII ст., С. Пахомова відзначає, що основу ідентифікації особи у той час становила однолексемна формула, а складені найменування „посідають периферійну частину антропосистеми”. При цьому “багатолексемні антропонімії утворення являли собою вільні словосполучення. Соціально нейтральною і через це найбільш уживаною була формула ім'я + патронім. „Східнослов'янську антропонімію XI-XIII ст. відрізняє багатство граматичних засобів і відсутність усталених норм у їх вживанні” [Медвідь-Пахомова: 109].

Наскільки вдало відтворила ці принципи антропонімії Р. Іванченко у своїх історичних романах, показує подальша характеристика іменувань персонажів романів.

У „хронологічно найдавнішому” з історичних романів

Р. Іванченко „Зрада...” домінує **однолексемна** – переважно ім'я – **антропонімна формула**, яка використовується для іменування як головних, так і другорядних та епізодичних персонажів, що є представниками слов'янського і „неслов'янського” світу і які є історичними або вигаданими особами і належать до різних соціальних верств.

На особливу увагу заслуговує номінація головних героїв роману – князів *Дира* і *Оскольда* („Оскольд и Дирь / Аскольд и Дир.” ППВЛ: 350), які в історичних дослідженнях трактуються як варяги, а при лінгвістичному аналізі їх імен переважає норманська етимологія [Skulina: 106]. Князь *Дир* (*Дір*, помер 812 р., брат (?) Аскольда, князь Київський [ЛР: 483]) у романі „Зрада...” виступає як князь *Тур*, волостель в Полянській землі [Зр.: 15], як київський володар, якого „ромеї і сарацини - араби назвали у своїх хроніках – Диром” [Зр.: 14]. І так у всьому тексті роману ця постать іменується то *Туром*, то *Диром*, або ж *Туром-Диром* [Зр.: 32]. Слов'янське автохтонне ім'я *Тур* фіксується у давніх літописах (пор. *Турь* [Мор.: 195]), але не асоціюється з особою князя Дира, натомість елемент *Дир-* є частиною складного імені *Дирславь* [Мор.: 71]. Р. Іванченко у романі чітко визначає своє ставлення до наймення князя Тура: „...могутній *Тур*, для якого немає ні в чому перепони: силою своєю турячою стопитнього дуба виверне.. Мандрівники – сарацини, хозарські та араміські купчини, яких нині повно у Києві, вимовляють його ім'я з повагою: *Дир!* Деякі можливі кияни, падучі до чужого звучання спів, теж інколи так вимовляли його ім'я. Для простолюдинів же він *Тур*, володар, повелитель, захисник їхніх вогнищ від напасників. І в землі слов'янській він всюди знаний як *Тур*, як той дикий золоторогий, нездоланий володар київських пуц, що своїм трубним гуком потрясає придніпровські гори. То в нього переселився бог могутньої сили і всіляких добродійств – *Велес*, дядько і опікун *Перуна* з рогами тура на чолі... *Тур* – звучить!” [Зр.: 32].

Князь *Аскольд*, який за сюжетом роману є сином князя Тура (*Дира*) і простої дівчини *Славини*, у творі носить ім'я *Оскольд* (пор. *Аскольд* – інше написання *Оскольд* [Іванченко 1995: 23]) етимологізується авторкою на слов'янському мовному ґрунті. Тур, довідавшись, що його “єдиного сина – спадкоємця держави” названо холопським ім'ям *Оскол* (саме так звучить перше вживання імені у

тексті твору), не просто сприймає цю новину. "Поглум ... поглум! Осрама його, великому полянському владир: сина його, переємця єдиного, названо **осколом**, обірванцем, шматком, відкрайним куснем... **Оскол** – **скалка**, тріска, частка, окраєць, дріб'язок для якого-такого вжитку. не те що могутній Тур... Тур – звучить! А що **Оскол**? Як подумати, то від нього ж таки, від Тура великого, – **скалка**, скибка. Його нащадок, його біль і єдина радість. Тож і має бути з ним разом, під його прихистком стане **скелею!**" [Зр.: 32-33].

У цих словах – шанобливе і небаїдухе ставлення до самого імені (адже „ім'я – то дух великих богів, які беруть під свій покров людину" [Зр.: 32]), і мотивація імен *Тур* та *Аскольд*, і надія Тура на могутність свого сина, передана грою слів скалка і скеля.

Інше трактування імені княжого сина дає його дід по мамі *Соловій*, пояснюючи князеві, що не холопське це ім'я – *Оскол*, а царське: "Копись був у наших родах великий володар *Осколот*. Увесь люд його шанував тим іменем – *осколотами* звали. Ще інак – *сколотами*" [Зр.: 35].

Уже з перших сторінок роману авторка показує, що ім'я героя служить "засобом не тільки розкриття ідейного змісту твору, але і авторської оцінки персонажа" [Басова: 101].

Своєрідна етимологізація імен перших київських князів пов'язана, очевидно, з відповідним трактуванням походження самих постатей *Дира* та *Аскольда*: у романі вони виразно не є варягами, які з чужини прийшли правити у Київську землю, а автохтонами, що продовжують рід засновника Києва – князя *Кия*: Князі *Тур* та *Аскольд* трактуються як Києвичі не тільки у тексті роману [Зр.: 39, 261]. У короткому нарисі історії української державності „Україна від Кия до Кравчука" Р. Іванченко пише: „Тривалий час у Київській державі правила династія Києвичів. За останнього Києвича – князя *Аскольда* (літописний *Аскольд*) – ця держава досягла значного розвитку" [Іванченко 1992: 5]. А в самому романі Р. Іванченко ономастичними засобами виражає авторське світосприйняття і показує своє розуміння „коренів" нашої історії.

Інші „свої", слов'янські персонажі – і головні, і другорядні – в переважній більшості іменуються тільки одним іменем, незалежно від того, який у них соціальний статус.

Майбутній київський князь *Олег* у тексті роману називається

Ольг (пор. *Oľgъ* [Skulina: 108]), ніяких етимологічно-семантичних натяків щодо цього імені, як і щодо реально-історичних імен *Вадим* і *Ольма*, авторка не дає.

Для іменування вигаданих персонажів, які беруть участь у розвитку сюжету і часто виступають у тексті твору, використовуються **однолексемні антропонімні формули** для представників як простого люду, так і вищих класів суспільства: *Біда* (новгородський коваль), *Бравлин* (воєвода з Новгороду), *Будата* (посадник у Новгороді, боярин), *Бул* (оболонський рибар), *Велічар* (новгородський ремісник), *Вісна* (боярська дочка), *Гніва/Доброгніва* (проста жінка у Києві), *Гостромисл* (боярин), *Местивой* (мечник-осторожник, згодом – священик), *Слаута* (волхв), *Соловій* (оболонський рибар).

Аналогічно однолексемною назвою іменуються і другорядні та епізодичні персонажі: *Бестуж*, *Бодець*, *Бородуля*, *Велічка*, *Воїнь*, *Володимир*, *Гордослав*, *Далько*, *Дана/Людана*, *Добромисл*, *Дудиця*, *Звірко*, *Ізток*, *Косара*, *Котимир*, *Красичка*, *Милослава*, *Німаня*, *Отій*, *Полонейка*, *Прекраса*, *Радмир*, *Родослав*, *Скотій*, *Смілян*, *Ставко*, *Томислав*, *Уліб*, *Ярка/Ярина*, *Ярогнів*, *Яромир*.

Однолексемна формула іменування переважає і при іменуванні персонажів, що є представниками візантійського та західно-європейського світу, варягів, кочових племен: *Анна*, *Варда*, *Ганнон*, *Костянтин/Кирило*, *Мефодій*, *Філарет*, *Фотій*, *Екберт*, *Єфанда*, *Барджиль*, *Бохан*, *Іехуда*, *Обадій*, *Ханужка* і ін.

Ім'я молоді дружини князя Тура козарки *Чечак*, як і походження самої особи та причини її появи, авторка роману пояснює уже при першій появі цього персонажа у тексті: "... його молода жона. Дочка Ханужки, **Чечак**. Тобто „квітка“ ... Мусив брати ту козарку, коли з Ханужкою уклав ряд і мир востаннє. Запорука миру наби" [Зр.: 17].

Інші види власне антропонімних іменувань персонажів "східно-слов'янського світу" репрезентуються у романі одиничними випадками – це **дволексемні формули** а) **ім'я + синтетичний** (у посесивній формі) або **аналітичний патронім**: *Будимир Велічаріє*, *Вадимко Велічаріє*, *Велічаріє син Вадим*, *Вадим, син Велічара*, б) **ім'я + атрибутивне прізвище**: *Вадим Хоробрий*, *Бул Кривооский*; в) **ім'я + посесивний** (синтетичний або аналітичний) **андронім**: *Доброгніва Булова*, *Людана, жона Велічарова*. Проте у переважній більшості випадків ці ж особи у тексті твору називаються тільки на

ім'я. Можливо, ці посесивні патроніми та андроніми – це ще не справжній компонент дволексемної антропонімної формули іменування, а звичайна вказівка "хто є хто", уточнення особи персонажа. Певним натяком на дволексемну формулу є використання множинного патроніма при іменуванні (тільки один раз) веслярів – оболонських рибарів – братів *„Держко, Сміляч, Микула і Сила Опельковичі”* [Зр.: 415].

Дволексемні формули частіше фігурують у номінаціях персонажів – не слов'ян: *Никита Орифа, Петрона Каматіра*. Такий спосіб іменування відображає відповідну антропонімну систему.

У романі „Зрада...” в поодиноких випадках персонажі мають по два антропонімні іменування, наприклад *Костянтин – Кирило*. Авторка дає пояснення цьому реальному способу іменування: „... *Костянтин ... втік відвести себе до монастиря, прийняв схиму – і нове ім'я Кирило”* [Зр.: 371]. У тексті твору персонаж іменується то одним, то іншим іменем, або ж одночасно двома: довірений муж із слов'ян *Костянтин, Костянтин-солунець, отець Костянтин, Костянтин-філософ, апостол-просвітитель Кирило, схимник Кирило, Костянтин – Кирило*. По дві антропонімні номінації у романі „Зрада...” мають персонажі *Бухл і Чечак* – для їх іменування використовуються ще прізвиська *Кривоок і Луткиня*.

Переважаючий однолексемний спосіб іменування та окремі вкраплення дволексемних формул знайшли своє продовження у номінації персонажів роману „Отрута...”, дія якого відбувається у X ст. і який хронологічно є продовженням роману „Зрада...”.

Головні герої твору, відповідно до свого „позалітературного” статусу (реально-історична постать чи видуманий персонаж) носять свої автентичні або реальні чи реалістичні імена: *княгиня Ольга і князь Ігор, кийвський володар Олег і воєвода Свенельд, боярин Претич і соцький Щербило, князь Малко, тесля Вратислав і священик Местивой, книжник Степко, проста жінка, згодом воляхня Весетина/Веліна і бояриня Гордина*. Дугорядні та епізодичні персонажі, незалежно від їх соціального стану та етнічної приналежності також іменуються переважно по імені: *Білокіз (кожум'яка), Бодець (боярин), Борило (волхв), Гордослав (оболонський бондар), Дерев'яка (соцький, боярин), Добрита, Дудко, Мостило, Олій, Радим (бояри), Златорук (майстер), Житяна*

(чарівниця), *Крулика* (проста жінка), *Окомир* (пастух), *Превлад* (уличанський князь), *Сивуля* (волхв), *Синько* (купець), *Слуда* (княгиня), *Ставро* (син подільського кожум'яки), *Томила* (дружина болгарського князя), *Турбіда* (купець), *Гавріал* (священник), *Альмош* (угорський вождь).

Окремо, як самостійний антропонім, вживається у творі патронім *Рюрикович* (про Ігоря) і прізвисько *Книжник* (Степко), які, проте, частіше виступають разом з іменем у дволексемних формулах. І повністю самостійним іменуванням є патронім *Ігоревич*: „У Прекраси лишився син – Ігоревич” [Отр.: 179].

Дволексемне іменування, переважно ім'я + патронім, використовується в поодиноких випадках для номінації тих самих осіб, які частіше називаються тільки по імені, при цьому ця формула не має постійного порядку розміщення компонентів, а сам патронім виступає в субстантивній або ад'єктивній формі: *Маломир Оскольдич*, *Маломир – син Оскольдів*, *Ігор Рюрикович*, *Рюрикович Ігор*, *Ігор, син Рюриків*, *Вратислав, син Златоруків*, *Мстиша Свенельдич*. Серед цих прикладів спостерігаємо зародки стабільної дволексемної формули – ім'я + синтетичний субстантивний патронім.

Дволексемною антропонімною формулою можна вважати і номінацію *Степко Книжник*, при цьому у тексті маємо можливість спостерігати „народження” цього другого компонента: спочатку отрок, виучень пресвітера, русич *Степко*, далі *Степко-книжник*, *книжник Степко*, згодом *книжник* як апелятивна характеристика особи і, нарешті, уже після смерті, *Книжник* як антропонім у самостійному вживанні або частіше у поєднанні з іменем *Степко Книжник*.

Таким чином, письменниця дуже вдало показує у романі творення прізвищевої назви та формування дволексемного іменування.

Згідно з історичною дійсністю дволексемні антропонімні формули вживаються для іменування „чужих” – не східнослов'янських – персонажів: *Георгій Сурсубут*, *Роман Лакаган*.

У романі „Отрута ...” набуває дальшого розвитку номінація, що складається з двох імен: *Вратко (Вратислав) – Голан*; *Веселина – Ветина*; *Олена – Ольга*. Причина такої двоіменності різна. У першому випадку це вимушений крок героя твору: ... пеклом обернувся світ

для *Вратислава*, коли великий волхв, проклявши рід Златорука, назвав його найстаршого сина *Вратка* „сім'ям Пекельним”. Мандруючи ізгоем по світу, став *Вратко* майструвати і нікому не казав, звідки і хто він, імені свого не називав, казав, що кличуть його просто *Гомін*. „Отак зник бродячий ізгой *Вратко* і народився здатель – дядько *Гомін*” [Отр.: 38].

Не поєднуються в одній номінації два імені іншої героїні роману, яка у тексті твору спочатку називається *Веселиною*, згодом, після тяжких страждань і поневірянь – *Велиною*: „Не захотіла мати свого давнього *веселого* імені. Навіщо воно їй, коли воно ніби несе на собі якесь прокляття. Хай буде *Велина*. Якийсь шмат від копшинької *Веселини* і від копшинького пошматованого життя” [Отр.: 312].

Так авторка роману знаходить відповідні номінації для своїх героїв і водночас мотивує такі зміни імен, які породжуються змінами життєвих ситуацій. Не тільки мотиви та внутрішня семантика, але і розвиток іменування у зв'язку з розвитком самого образу героя і сюжету твору дуже виразно простежується в номінаціях головних героїв роману – київської княгині *Ольги* і деревлянського князя *Маломира*.

Відома з історичних джерел київська княгиня *Ольга* у тексті роману появляється як *болгарська царівна, онука царя Симеона, християнка Оленка*, що іде в Іскоростень нареченою деревлянського князя зі своїм духівником – отцем *Гавриїлом**. Волею долі *Оленка* опиняється у київського володаря *Олега*. І авторка роману цікаво і своєрідно переходить до нового імені героїні: *полонянка Олегова, царівна Ольга (= Олега)*. „Він (*Олег*) дав їй все – дав нове життя. І на весіллі дав їй своє ім'я, за звичаєм свого далекого поморського народу... Вона стала *Ольгою* – ніби перемницею його влади і його життя. Їй легко було брати це ім'я. Як істинна болгарка, *Олена* не любила нічого ромейського, навіть імені, даного їй грецином-священником. Залюбила прийняла нове ім'я. Воно чомусь пахло для неї волею і – владою ... *Ольга!*...” [Отр.: 158].

Про *Маломира*, онука деревлянського князя *Ніскині* „мовлять,

* Думку деяких істориків про болгарське походження княгині *Ольги* підтримує Р.Іванченко і у своїх наукових розвідках [Іванченко 1995: 28].

ніби він є сином Оскольда, останнього Києвича” [Отр.: 44]. В історичних джерелах, правдоподібно, цей князь ніде не називається *Маломиром*. У „Літописі Руському” читаємо: „*Малко Любчанин*, батько Добрині і Малущі (с.41) і *Мал* (за іншими джерелами – Ніскія), князь деревлянський, можливо, він же *Малко Любчанин* [ЛР: 30-33].

У романі „Отрута...” спочатку цей герой – „*Оскольдич - Малко*, з яким втекла колись із Києва деревлянська княгиня *Ярка*, згодом – *Маломир*, якого деревлянський князь гартує проти Києва, *Маломир Оскольдич*. І так протягом усього твору цей персонаж іменується то *Малком*, то *Маломиром*. І лише один раз зустрічаємо *Мал* [Отр.: 280]. Використання словотвірних варіантів для іменування князя красномовно пояснює сама авторка: „*Красивий, стрункий, гордий князь Маломир тепер враз змалів і постарів ... Отак роки залежності, коли він князував з ласки свого сильного сусіди, змалили і знизили його душу, недарма ж народ всуціль називав його Малком. Недоросток, недоробок, та й годі...*” [Отр.: 329].

Признаючи в кінці роману свого роду велич князя *Малка*, який „своє властолюбство приніс у жертву мирному життю своїх людей” [Отр.: 387], авторка, мабуть, цим „виправдовує” іменування його не тільки *Малом*, *Малком*, але і *Маломиром*. У такому різному іменуванні героя проявляється, з одного боку, достовірний ономастичний факт (адже імена типу *Мал* чи *Малко* є відкомполітичними дериватами) і з другого – текстова, лінгвальна співзвучність з самою постаттю деревлянського князя, з „непростою, суперечливою” суттю цього персонажа.

Поданий у статті аналіз власне антропонімної номінації персонажів історичних романів Р. Іванченко виявляє однолексемний характер більшості антропонімів, що є складовою частиною тексту творів. Це відповідає дійсному станові речей того часу. Інші антропонімні формули, серед яких найпродуктивнішою є ім’я + синтетичний патронім, як і в літописних пам’ятках, у романах перебувають на периферії антропонімної системи. Таким чином, Р. Іванченко у своїх романах дуже вдало відобразила антропонімний узус описуваної епохи.

ЛІТЕРАТУРА

Басова: Басова Л. И. Литературно-художественная ономастика как компонент образной ткани произведений // Шоста респ. оном. конф. – Одеса, 1990. – С. 100-102.

Іванченко 1995: Іванченко Р. Київська Русь: початки Української держави. – К.: “Просвіта”, 1995. – 96 с.

Іванченко 1992: Іванченко Р. Україна від Кия до Кравчука. – К., 1992.

Медвідь-Пахомова: Медвідь-Пахомова С. М. Еволюція антропонімних формул у слов'янських мовах. – Ужгород: УжНУ, 1999. – 244 с.

Пахомова: Пахомова С. Н. Русские составные личные именованія донаціонального періода: Автореф. дисс. ... канд. філол. наук. – Одеса, 1984.

Суперанская: Суперанская А. В. К вопросу о так называемых одноименных, двухименных, трехименных и многоименных антропонимических системах // Spoločenské fungovanie vlasných mien: VII. slovenská onomastická konferencia. Zborník materiálov. – Bratislava: Veda, 1980. – С. 209-214.

Фонякова: Фонякова О. И. Имя собственное в художественном тексте: Учеб. пособие. – Л., 1990. – 102 с.

Худаш: Худаш М. Л. З історії української антропонімії. – Київ: Наукова думка, 1977. – 236 с.

Skulina: Skulina Tadeusz. Staroruskie imiennictwo osobowe. – Cz. I. – Wrocław etc., 1973. – 150 с.

СКОРОЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ

Зр. – Іванченко Раїса. Зрада, або як стати володарем. – Київ: Радянський письменник, 1988. – 486 с.

Отр. – Іванченко Раїса. Отрута для княгині. – Київ: „Спалах” ЛТД, 1995. – 460 с.

ЛР – Літопис Руський. – Київ: „Дніпро”, 1989. – 590 с.

ПВЛ – Повість врем'яних літ. – Київ: Радянський письменник, 1990. – 558 с.

Мор. – Морошкін М. Славянський именованіе или собрание славянских личных имен в алфавитном порядке. – СПб., 1867. – 213 с.

T. Antoniuk. *Onymische Nomination der handelnden Personen in der Romanen von R. Iwantschenko "Verrat, oder wie wird man Herrscher" und "Gift für die Fürstin". Im Beitrag wird allgemeine Charakteristik der Namensgebung der handelnden Personen (historischen Gestalten und fiktiven Figuren) in den historischen Romanen von R. Iwantschenko behandelt. Die Hauptart der Namensgebung der handelnden Personen laut der Realien der beschriebenen Epoche ist die eingliedrige Formel – vorwiegend slawische autochthone Namen. Die zweigliedrigen Formeln, die neben dem Namen auch ein analytisches oder synthetisches Patronym / Andronym einschließen, werden durch einzelne Beispiele repräsentiert.*

Schlüsselwörter: *anthroponymisches Feld des Werkes, anthroponymische Formel (eingliedrige, zweigliedrige), Name.*

Редькwa Марія (Тернопіль)

НАЗИВАННЯ МІФІЧНИХ ВЕЛЕТІВ-ПОМІЧНИКІВ ГЕРОЯ В УКРАЇНСЬКІЙ НАРОДНІЙ ЧАРІВНІЙ КАЗЦІ (НА МАТЕРІАЛІ ЗАПИСІВ XIX СТ.)

Стаття присвячена аналізу ряду міфоантропонімів української народної чарівної казки, що належать до номінативної парадигми „помічники героя”. У ній розглянуто семантико-функціональні особливості, походження, структуру вказаних онімів, зафіксованих у текстах, записаних у XIX ст.

Ключові слова: *внутрішня форма, номінативна одиниця, номінативний ряд, семантика, міфоантропонім, композити, описові форми.*

Система іменування персонажів казкового епосу відображає не лише особливості номінування, притаманні українській мові, а й культурологічні риси народу-носія фольклору. Послідовний аналіз певної групи назв вимагає систематизації матеріалу, здійсненого на основі принципу, що відповідає специфіці досліджуваних текстів.